

VISIO

YLIOPISTO SUOMEN PARHAAKSI

Suomen perustuslaki

16 §

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

123 §

Yliopistoilla on itsehallinto sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Yliopistolaki

2 §

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

3§

Yliopistoilla on itsehallinto, jolla turvataan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus. Itsehallintoon kuuluu päätöksenteko-oikeus sisäiseen hallintoon kuuluvista asioista.

YLEINEN TIEDEPOLITIikka JA OHJAUS

- Tutkimuksen ja opetuksen yhteys säilyy kaikissa yliopistoissa.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintorakenteet säilyvät. Korkeakoulut huolehtivat niille ominaisista koulutustehtävistä myös yhteistyötä kehitettäessä.
- Yliopistojen autonomian tueksi on luotu hyvän yliopistohallinnon periaatteet. Yliopistoyhteisö pääsee täysipainoisesti vaikuttamaan yliopiston strategiaan.
- Perusrahoitus riittää lakisääteisiin ydintehtäviin. Tulossopimusrahoituksen ja kilpaillun rahoituksen suhde on kestäväällä tasolla. Yliopistojen tehtävien moninaisuus näkyy rahoitusmallissa.

Yliopistojen hallinto ja johtosäännöt mahdollistavat sen, että yliopistoyhteisö pääsee täysipainoisesti vaikuttamaan yliopistojen strategiaan ja toiminnan suunnitteluun. Yliopistojen johtaminen on tehokasta, jos luottamus yliopistoyhteisössä rakentuu alhaalta ylös. Yliopistojen itsehallinto otetaan täysimääräisesti huomioon hallintomallien ja yliopistolain uudistuksissa.

Yliopistojen autonomian tueksi on luotu hyvän yliopistohallinnon periaatteet. Niiden pohjalta tulokitaan, mikä on valtioneuvostolle tai ministeriölle kuuluvaa raamittavaa ja ohjaavaa valtaa, mikä on yhteiskunnan muiden toimijoiden rooli ja mikä

puolestaan on yliopistojen strategista johtamista ja operatiivista toimintaa.

Yliopistolain puitteissa pyritään hyvään kansainväliseen tasoon kaikessa toiminnassa. Yliopistojen kehittämisen taustaksi tehdään säännöllisiä kansainvälisiä vertailuja.

Yliopistojen tulossopimuksissa määritelty perusrahoitus riittää lakisääteisiin perustehtäviin: opetukseen, tutkimukseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Kansallinen kilpailtu rahoitus tukee tehokkaasti uusia avauksia ja tieteen uusiutumista.

Tulossopimusrahoituksen ja kilpaillun rahoituksen

suhde on kestäväällä tasolla, kun mallina ovat tulokselliset eurooppalaiset tutkimusjärjestelmät. Kansalliset rahoitusmallit eivät syö toinen toisiaan – yliopistojen ei tarvitse perusrahalta pitää yllä laajaa hankebyrokratiaa kilpaillun rahan hakemiseksi ja hallinnoimiseksi.

Kansalliset ja yliopistojen johtamis- ja budjetointijärjestelmät tasaavat kilpaillun rahoituksen vaihteluita myös yksikkökohtaisesti. Rahoituksen liian jyrkästä vuosittaisesta vaihtelusta tutkimusyksiköissä on päästy eroon. Rahoitus on ennustettavaa.

Yliopistojen tuloksellisuutta arvioidaan sekä määrällisesti että laadullisesti, myös suhteessa käytettyihin panoksiin. Vertailevaa arviointia eurooppalaisiin ja muihin esikuviksi sopiviin kansallisiin yliopistojärjestelmiin kehitetään.

Yliopistot tuottavat laadukasta ja vertailukelpoista tietoa omasta toiminnastaan. Näin tutkimuksen, opetuksen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen laatu sekä hyvä henkilöstöpolitiikka voidaan oikeudenmukaisella tavalla huomioida rahoituskriteereissä.

Yliopistojen tehtävien moninaisuus – esimerkiksi tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan painopisteiden luominen, alueellinen vaikuttavuus, tutkintokoulutus, tutkimusinfrastruktuurien ylläpitäminen – näkyy selvästi myös rahoitusmallissa.

Suomalainen elinkeinoelämä hakee aktiivisesti yhteistyötä yliopistojen kanssa. Yliopisto tukee toiminnallaan elinkeinoelämän edellytyksiä koko maassa.

Sovitusta valtionrahoituksesta ja esimerkiksi indeksikorotuksista pidetään kiinni. Kriisitilanteissakin sopeutuminen tehdään hallitusti, ei kertarysäyksellä ja ennakoimattomin seurauksin.

TUTKIMUKSEN EDELLYTYKSET

- Hyvää tutkimusta tuetaan tehokkaasti. Lahjakkaiden nuorten tutkijoiden urakehitykseen satsataan. ”Kansallisia kriittisiä massoja” tuetaan etenkin tutkijakoulutuksessa.
- Tutkijat tavoittelevat hyvää tutkimusta ja merkittäviä tuloksia, mutta resursseja hukkaavaa byrokraattista kilpailua on karsittu.
- Suomi on edelläkävijämaa tutkimusjulkaisujen avoimuudessa.

Jokainen tutkija ja opettaja osaa nimetä ”kriittisen massansa” – työlleen merkittävän tutkimus- tai opetusyhteisön. Eri tieteenaloilla se voi rakentua eri tavoin, olla paikkaan sidottu tai kansainvälinen.

”Kansallisia kriittisiä massoja” tuetaan erityisesti tutkijakoulutuksessa. Useimmilla tieteenaloilla tiede- ja taidealoilla kärkeen pääseminen vaatii koko maan intellektuaalisen pääoman näkemistä yhtenä, kansainväliseen tieteelliseen keskusteluun kytkeytyneenä pääomana. Tutkijat tavoittelevat hyvää tutkimusta ja merkittäviä tuloksia, mutta resursseja hukkaavaa byrokraattista kilpailua on karsittu.

Vaativien infrastruktuurien rahoituksen perustaksi on laadittu kansallinen tiekartta-analyysi. Yliopistot tukevat korkean tason saavuttaneita yksiköitä pitkäjänteisesti, eikä niiden toiminnan päivittäinen jatkuvuus ole kiinni ulkoisen rahoituksen toistuvasta hakemisesta.

Kaikilla professoreilla, lehtoreilla, yliopisto-opettajilla ja tutkijoilla on tutkimukseen tai opetuksen kehittämiseen tarvittavat välttämättömät laite-, matka- ja tarvikeresurssit ilman eri hakemuksia. Liian suurta

osaa budjetista ei toisin sanoen käytetä vain palkkoihin ja rakennuksiin.

Opetustehtävissä toimivien säännölliset tutkimuskaudet ovat yleisesti käytössä. Taidepuolella pitää turvata taiteellisen toiminnan edellytykset.

Ero ”perustehtävissä” ja ”projektitehtävissä” työskentelevien välillä on madaltunut ja osin kadonnut. Yhteisrahoitteisuus mahdollistaa pysyvät työsuhteet yhä useammalle, kuten muissakin työpaikoissa, joissa työsuhteet voivat olla voimassa toistaiseksi, vaikka rahoittaja vaihtelee.

Hyvää tutkimusta tuetaan tehokkaasti. Lahjakkaiden nuorten tutkijoiden uria tuetaan, ja pyritään aktiivisesti löytämään tulevaisuuden huippututkijoita ja -aloja.

Suomi on edelläkävijämaa tutkimusjulkaisujen ja tutkimusdatan avoimuudessa sekä sen jakamisessa ja jalostamisessa tutkimuksen ja kansalaisyhteiskunnan tarpeisiin.

Laadukkaan tieteellisen julkaisuutoiminnan, erityisesti open access- ja kansainvälisen julkaisemisen, tukea on merkittävästi lisätty.

OPETUS JA TUTKINTOKOULUTUS

- Yliopisto-opetuksella on elävä yhteys ajankohtaiseen tutkimukseen.
- Opetusansiot otetaan systemaattisesti huomioon yliopistotehtäviin rekrytoitaessa.
- Opiskelijoilla on tasa-arvoiset mahdollisuudet kokopäivätoimiseen opiskeluun.

Tieteelliseen tutkimukseen perustuva yliopisto-opetus sekä osaavia ja sivistyneitä asiantuntijoita tuottava tutkintokoulutus ovat yliopistojen keskeisiä tehtäviä. Niiden arvostus säilyy suhdanteista riippumatta.

Yliopisto-opetukselta vaaditaan elävää yhteyttä ajankohtaiseen tutkimukseen. Taidealoilla myös yhteys taiteelliseen toimintaan, sen perinteisiin ja ajankohdaisiin virtauksiin on opetuksessa keskeistä.

Tutkintokoulutuksen ja tutkimuksen vaatimat infrastruktuurit ovat erilaisia, eikä kaikkea pakoteta samaan tiedepoliittiseen muottiin. Pitkälle koulutettuja ammattilaisia tarvitaan koko maassa, mutta

tutkimusinfrastruktuureja keskitetään niille sopivilla aloilla.

Opetusmeriitit huomioidaan systemaattisesti yliopistotehtäviin rekrytoitaessa. Helsingin yliopiston Opettajien akatemian kaltaisia aloitteita suositaan kaikkialla maassa.

Opiskelijoiden tasa-arvoiset mahdollisuudet kokopäivätoimiseen opiskeluun on varmistettu riittäväällä opintotuella. Yliopistojen lukukausimaksut eivät estä ulkomaalaisten opiskelijoiden tuloa Suomeen, ja yliopistopolitiikka ja maahanmuuttopolitiikka tukevat heidän jäämistään maahan korkeasti koulutettuina ammattilaisina.

VAIKUTTAVUUS

- Tutkijat osallistuvat aktiivisesti ajankohtaiseen keskusteluun.
- Päätöksenteko pohjautuu tutkittuun tietoon.
- Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on mukana yliopistojen rahoitusmallissa.

Yliopistojen koulutustehtävä on niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ydintä. Yliopistojen tärkein ”tuote” on koulutettu, osaava ja uusiutumiskykyinen asiantuntija.

Yliopistot ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan kanssa, ja tutkijat osallistuvat aktiivisesti ajankohtaiseen keskusteluun. Utelias, rakentavan kriittinen asenne voittaa julkisessa keskustelussa alaa ennakkoluuloihin ripustautumiselta ja vihapuheelta.

Eri alojen vaikuttavuus on erilaista. Kauppatieteissä ja tekniikassa voidaan puhua tuotteisiin ja palveluihin liittyvistä innovaatiosta, yhteiskuntatieteissä puolestaan osallistumisesta yhteiskunnalliseen keskusteluun tai sosiaalisten innovaatioiden kehittämisestä ja edistämisestä. Taiteessa vaikuttavuus näkyy eri tavoin kuin tieteessä. Tärkeää olisi tuoda kaikkeen asiantuntijatyöhön, julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon moninäkökulmaisuutta ja kriittisyyttä. Sitä voidaan kutsua myös yleissivistykseksi.

Innovaatioita, patenteja tai spin-offeja syntyy osaavien ihmisten ja vahvan perustutkimuksen ja tieteellisen soveltavan tutkimuksen avulla yhdessä yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus otetaan huomioon yliopistojen rahoituksessa. Määrittelyn vaikeuden vuoksi kriteerejä pohditaan jatkuvasti yliopistoyhteisön kanssa.

Tutkimustiedon välittymistä päätöksentekoon tuetaan järjestelmällisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita esimerkiksi perusrahoituksen leikkaamista ”hyötutkimuksen” vuoksi, vaan esimerkiksi mekanismeja, joilla jo olemassa oleva tieto välittyy paremmin. Asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden vuoropuhele on jatkuvaa ja ennakkoluulotonta.

Tieteen popularisointi ja tiedeviestintä ovat sekä tiedehallinnon että yliopistojen tärkeitä kehittämis-kohteita.

HENKILÖSTÖPOLITIikka

- Hyvä henkilöstöpolitiikka otetaan huomioon yliopistojen tulohajauksessa.
- Yliopistojen henkilöstörakenteet muistuttavat hyvien eurooppalaisten yliopistojen henkilöstörakenteita.
- Mahdollisia henkilöstövähennyksiä varten yliopistoilla on muutosturvaohjelma.

Yliopistojen henkilöstöpolitiikka on kaikki henkilöstöryhmät tasapuolisesti kattavaa. Yliopistot keräävät tietoa henkilöstöstä monipuolisesta ja tekevät vuosittain henkilöstötilinpäätöksen.

Yhteisrahoitteisuus mahdollistaa tehtävien vakinaistamisen pysyviin opetus- ja tutkimustehtäviin. Suomalaisen yliopistojen henkilöstörakenteet alkavat muistuttaa hyvien eurooppalaisten yliopistojen henkilöstörakenteita.

Hyvä henkilöstöpolitiikka ja henkilöstön työsuhteen laatu otetaan huomioon myös yliopistojen tulohajauksessa.

Uramallin III (yliopistonlehtori, yliopistotutkija, apulaisprofessori) ja IV portaiden (professori) tehtävät ovat pääosin toistaiseksi voimassaolevia. I uraportaan (nuorempi tutkija, väitöskirjatutkija, tohtorikoulutettava) ja II portaan (tutkijatohtori) määräaikaisuuksista on selkeät ja kaikkien tuntemat kriteerit, samoin kuin tehtävän vakinaistamisesta ja uralla etenemisestä. Urajärjestelmä ei luo umpikujia eikä erilaisia oikeuksia sisällöltään samaa työtä tekeville ryhmille.

Opetus, tutkimus, vaikuttaminen ja hallinnolliset tehtävät vaihtelevat monien yliopistolaisten uralla.

Tehtävien monipuolisuutta ja liikkuvuutta yliopistojen välillä sekä yliopistoista ulos ja sisään kannustetaan, ja se voidaan nähdään meriittinä.

Tutkija-opettajien nimikkeet ovat kansallisesti ja kansainvälisesti ajantasaisia ja vertailukelpoisia, eivätkä ne heikennä heidän mahdollisuuksiaan esimerkiksi kansainvälisessä rahanhaussa tai hakeuduttaessa töihin yliopistojen ulkopuolelle. Kansainvälistymistä tuetaan erityisesti uran alkuvaiheissa.

Apurahatutkijoiden asemaa säätelee valtakunnallinen sopimus, joka varmistaa tasapuolisen kohtelun. Apurahatutkijat eivät joudu maksamaan vuokraa työtiloistaan.

Tieteellisiä pätevyksiä arvostetaan kaikissa rekrytoinneissa, etenkin kun tohtorikoulutus jatkuvasti kasvaa.

Kotimaisen ja kansainvälisen liikkuvuuden lisäämiseksi pilotoidaan vaihto-ohjelmia yliopistojen ja muun TKI-sektorin, hallinnon ja yritysten välillä.

Mahdollisia henkilöstövähennyksiä varten on luotu yliopistojen muutosturvaohjelma. Se tunnistaa sekä nuoren henkilöstön että vanhemman, mahdollisesti jo pitkälle erikoistuneen, henkilöstön erityistarpeet.

Yliopistovisio on hyväksytty Professoriliiton ja Tieteentekijöiden liiton hallitusten kokouksissa keväällä 2016. Visiota on päivitetty syksyllä 2016.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

TIETEENTEKIJOIDEN LIITTO
FORSKARFÖRBUNDET
The Finnish Union of University Researchers and Teachers

